

Varnost človeškega življenja.

Laško je živeti tjavendan, če ima človek na svetu vsega dosti in mu ni treba skrbeti ne za sedanjost, ne za prihodnost. Ali v tem srečnem položaju niso vsi ljudje na svetu; ogromna večina ima za danes skrb, za jutri pa negotovost, in vsaka ne pričakovanja sapica lahko odnese njeno usodo bogvekam, v bedo, ali tudi v pogin. Pravica do življenja, o kateri se fantasti včasih govorili z navdušenimi besedami, je zelo prijazna, toda zelo prazna teorija. V praksi je te pravice deležen le tisti, ki ima dovolj moči, da varuje in brani svoje življenje. Vse navajanje zakonov in podobnih reči je samo prazno govorenje brez pomena.

Pravijo, da živimo v kulturnih razmerah, v civilizirani državi, v krščanski družbi. Javno varnost imamo in vsakovrstne uredbe zanjo: Policijsko, drž. milico, rešilne družbe, ječe in vislice; kolikor je mogoče, je torej zavarovano človeško življenje. Cerkev pa imajo nebosa in peklo za nagrado in za kazen, za vabo in strahovanje, ter uče: Ne ubijaj! V Šoli dopovedujejo otroku že v nežni mladosti, da je greh moriti. Kaj se more še zahtevati?

Res je, da imamo vse tako in še druge institucije: še gre človek na potovanje, se mu ni treba ravno kakor v dobi roparskih virov bati, da bo kje v hosti ali za kakšnim vogalom napaden, oplenjen in ubit. Tudi sicer je roparski romantiki že precej odklenkalo; glasoviti razbojniški poglavarji žive večidel le še v ničrednih knjigah, s katerimi zastrupljajo špekulativni in brezvestni založniki nerazsodno, same senzacije željno ljudstvo. Kljub temu tudi varnostne priprave moderne države in sredstva verskih sekt niso tako idealna, da ne bi tu ali tam kakšno življenje izkrevalo vsled vohab ali strela. Najvzornjša policija ne prepreči vsakega umora ali uboja; kakor kaže novojorski slučaj z Rosenthalom, ga včasih celo sama organizira in izvrši.

In vsakovrstnih prilik je dovolj, da se lahko dvomi o idealnem varstvu človeškega življenja. Železniške nesreče, katerih posledice so pogostoma pohabljeni in mrljivi, niso zmorni "nepredvidljivi slučaj"; marsikatera taka katastrofa bi se lahko preprečila, če bi bilo poskrbljeno za boljše signalne aparate, za dobro blokiranje, če bi imel čuvaj nekoliko krajšo službo in strojevodja nekoliko več počitka, če bi bilo na visokih mestih malo manj, v nižji službi pa malo več osebja. Tudi statistika delavskih nezgod govori čuden jezik. Saj ni res, da bi morali plini v jamah uničiti toliko rudarjev, slabi odri pri stavbah pokopati toliko zidarjev, stroji po raznih tovarnah razrevarjati toliko delavcev, kolikor jih pogine vsako leto. Kdor študira številke takih nezgod in njih posledice, se mora ironično nasmejati, če nam pripovedujejo, da živimo že toliko in toliko desetletij v miru. Nekoliko milijonov delavcev stoji neprenehoma na bojišču, kjer ni nič manj mrtvih in ranjenih, kakor v krvavih bitkah. Razlika je le ta, na se na bojnem polju navadno ne more presoditi, odkod prihaja krolja in kam zadene; v industrijskih in prometnih podjetjih se pa navadno lahko ugane, kje tiči nevarnost in večinoma zna tehnika povedati, kako se da preprečiti.

Ali tehnika in izkušnja in vsa znanost govori zaman, kjer vlada vsega močnejši kapitalizem, ki smatra svoje interese za najvišje na svetu, kapitalizem, ki ne more biti drugačen kakor brezobziren in okrut. Kakor mora rastlina izsesavati zemljo, po kateri se razvijajo njene korenine in zrak, po katerem se razpenjajo njene veje, da raste, cvete in obrodi sad, tako mora kapitalizem izkoriščati vse svoje področje. Kaj pomaga stenici očitati da pije kri in koča, da pika? Kakršna je žival, taka je; in tudi s kapitalizmom ni drugače. On mora izkoriščati, kjer more in kakor more. In kdor misli kaj doseči, ako mu govori o človekoljubnosti, nasmiljenju in ljubezni do bližnjega, je enak človeku, ki bi pridigal volkovom, da tudi ovece rade žive.

Kjer gospoduje kapitalizem —

in to je danes takorekoč na vsej zemlji — ni vredno govoriti o varnosti človeškega življenja. Ni se treba niti sklicevati na take grozne katastrofe, kakršna je zadel na primer ladjo Titanic, o kateri se danes nedvomno lahko trdi, da jo je povzročil kapitalizem s svojo nenasitnostjo, s svojo dobičkarso malomarnostjo, z dokazano profitarsko malomarnostjo, z dokazano profitasko brezvestnostjo. Življenje je v kapitalistični družbi sploh hazardna igra; kdor si ga ohrani tako, kakor mu ga je narava namenila, lahko pravi, da je imel v tej igri veliko sečo.

Družabne uredbe obljubujejo človeku, da ne bo zabaden, zastranjen, ustreljen, kolikor je pač mogoče preprečiti take neželjene slučaje. Ali nož, pištola, ciankali niso odin sovražniki življenja, do katerih je človeku dana oblast. Ni manjsega pomena niso gospodarske razmere, v njih se skriva dandanes največja nevarnost, one povzročajo največ umorov. Človek, ki misli, da je zdrav in krepak in da je vsled tega varen svojega življenja, je zelo površen. Njegovo lepo zdravje je postane takoj zelo klavmo, če vzkrali svojemu želodecu, kar zahteva. Par dni stradanja zadostuje, da izgine vse zdravje in z zdravjem vpad tudi življenje. Kračotrajna lakota trpinči, dolgotrajna ubija.

Nikakor pa ni odvisno od človekove "svobodne" volje, če se bo nastilil, kadar je treba, ali če bo ostal lačen. Da pride človek lahko zmorni toliko zaslužil, kolikor potrebuje, je gorostasna laž. V prvi vrsti odločuje o tem — kapitalizem. Narava je dala človeku življenje in sposobnost zanje. Postavila ga je na zemljo, ki rodi vse, od česar človek živi. Dala mu je tudi moč da pride posredno ali neposredno lahko do vsega njenega bogastva, dala mu je moč dela. Toda vse to bogastvo so zagradili ljudje, in vse ključce je vstaknil kapitalizem v žep.

Delo daje živost, obleko, stanovanje, razkošje, kulturo. In človek bi dejal, da vse to lahko doseže in uživa, če hoče delati. To pa ni res. V naših razmerah mora potrkati pri kapitalistu in ga lepo prositi, če mu — dovolj delati. Ne delati zase, temveč zanj, za kapitalista! Le toliko, da bi mu kapitalist milostnoprostil majhen del tega, kar mu sam prinaša s svojim delom. Kapitalist pa mu lahko odgovori: Ne, ne dovolim ti delati! In zoper tako odrekavanje dovoljenja ni nobenega ugovora, nobenega sredstva. Zakaj zemlja je kapitalistova, gozd je kapitalistov, železnica je kapitalistova, rudnik je kapitalistov, tovarna je kapitalistova — vse je kapitalistovo. Kje naj delavec dela, če prvi kapitalist? Ne!

In dalje vse po vrsti: Stroji, gorodje, par, elektrika, voda — vse je kapitalistovo, S čem naj človek dela, če kapitalist ne dovolja? In kapitalist lahko pravi: Ne! On si lahko izbira med tisočimi rokami, ki se mu ponujajo. Lahko sprejme tega in lahko odkloni onega. Prvi, drugi, deseti, stoti kapitalist lahko odkloni onega in še katerega in še več njih. Kapitalizem lahko obsoja ljudi na stradanje, lahko jih obsoja na smrt. Taka je "varnost" človeškega življenja! Da take smrtne obsodbe niso samo izrodek domišljije, dokazuje statistika samomorov.

Ali če so bolj redki slučaj, ki poženejo človeka na ta način očitno v smrt, jih je pa na tisoče manj očitnih. Kapitalizem je morilec v velikem. Če dovolj človek, da sme delati zanj, sesa iz njega ne le stvarjajočo, ampak tudi življenjsko silo, S prekomernim delom, z nezadostno plačo, kar pomeni nezadostno hrano, nezadosten povratek izgubljenih sil, nezadosten odpor zoper napade boleznih, nezadostno stanovanje, s trajnim oslabljevanjem krajiš kapitalizem delavčev življenje, spravlja za prežgodač v grob — mori in ubija. Dokazano je, da delavec ne dosežejo one povprečne starosti kakor kapitalisti; slabše očetovo in materino telo pa ubija kapitalizem tudi zarod, kar najbolje izpričuje umrljivost dojenčkov in sploh otrok.

Navsezadnje pa so tudi žrtve

ki jih zahtevajo vojne, žrtve kapitalizma in njegovih interesov. Takozvana smrt za domovino, je v resnici navadno smrt za kapitalizem.

Tudi s te strani si je treba ogledati blaženo družbo, ki jo je baje

sam Bog ustanovil tako, kakršna je. Tedaj mora človek spoznati, da je to najstrašnja družba, ki si jo je misliti. Uničenje kapitalizma je torej najvažnejša kulturna naloga človeštva in to nalogo mora izvršiti socializem.

Obramba dela.

Leta 1824, so pogreznuili angleški delavci koalicijsko prepoved v grob, iz katerega ni več vstajenja. Veselo, upanja polno življenje se je razvilo v delavskih vrstah, kakor gobe po dežju so rasle strokovne organizacije iz tal in v delavstvu se je zbudila čudovorna zavest lastne, prej nepoznane in dremajoče moči. Vsi ti pojavi so navdajali fabrikante s splošno grozo in bili so plat zvona zoper koalicijsko svobodo. Strokovne organizacije tako so razlagali, so nevarne razvitku industrije in zato nevarne narodu; uničenje splošno blagu škodljivih delavskih organizacij je ena najvažnejših nalog države. In v svojo lastno skledo pljujejo delavci tako so oznanjali fabrikantje, dragoceno kokoš ubijajo, ki jim nosi zlata jajca, če trdno organizirani zahtevajo večje meze in če prikrajšujejo podjetnikom profit. Zakaj fabrikantje so kakor marljivo čebulice, iz profita namirajo prilivke, ki jih v obliki kapitala zopet vračajo produktivni. Čim večji je profit, tem večji je fond, iz katerega zajemajo delavci svoje meze, tem ugodnejše je delavsko življenje.

Podoben je razlagovanje sedanjih lužnjakov, le da se toliko ne trudijo s teorijo. Industriisti močnjakji naših dni stoje na stališču sireve moči in pest jim je najljubši argument, ker je nedizidajno.

Tisti čas pa so bile razmere na Angleškem čisto drugačne. Sicer so gospode s kapitalom uprizorili divjo gonjo zoper delavsko koalicio. Vendar so brskali po knjigah in iskali opravčila za svoje ravnanje. Tudi ljubezen do ograrecev se ni bila tako velika kakor današnja, in angleški lordi so se laskali delavcem, da ne prestopijo v tabor "friteserjev", bojevnikov za svobodno trgovino in proti agrarnim carinam.

Proti gospodarskemu nauku, ki je imel veljavno dogmo, da je kapital produktiven, da je kapital poraja vrednosti, se je uprl Tomaz Hodgkin, eden najboljših stroglablil zaščit. dela proti požrešnim zahtevam kapitala. V svojem znamenitemu prepisu z zagovorniki kapitala je postavil zahtev, da pripade delavcem vsaj del njihovega dela. V nasprotju s tistimi utopisti, ki hočejo vsakemu delavcu posamič odmeriti delež njegovega tuda je prvi spoznal socialni značaj dela v moderni družbi, vsled česar ne more nihče natanko in zanesljivo ugotoviti, kaj je produkt njegovega dela. Vsled tega reklamira pravico do vsega pridela ne za posameca, temveč za vse delavce skupno in s tem jasno formulira osnovno socialistično zahtevo.

Grožno podjetnikov, da delavski zahtevi prinesejo kapital z delze, Hodgkin ni vzel resno. Blagor državi ne obstoji v peščici kapitalistov, teh nepotrebnih in nekoristnih zajelavcev in opozivnikov moderne človeške družbe, blagostanje je osnovano na delavstvu, ki ostane in deluje, na tem mislečevju in na tem živčevju, ki ustvarja neprenehoma in nesmotno nove vrednosti. Podjetniškemu dohodku, vključno je nagrada

MILJARDA VOJNIH STROŠKOV.

Kmalo bo leto, ko je prišla Italija svoj "izprehod" po Tripolisu. Dasi je do danes zasleda samo še obrežje, znašajo stroški za to ekspedicio že sedaj skoraj polno milijardo in koncem leta bo ta milijardo gotovo že izrpana. Skoraj bi Italiji njeno lahko miselnost lahko zavidali, če v interesu revnega ljudstva ne bi moral obžalovati, da se vsak dan zaradi te vojne na stošočice lir odtegne drugim važnejšim zadevam. Klavni položaj državne želznice zahteva, da obrača člena nanjo skozi leta nekaj sto milijonov, ako naj vse skupaj ne ostane prazna krapinja. Ravno isto je

in meza za njegovo organizatorično delo, delavske organizacije niso nič nevarne. Če se po posreči delavskim bojnimi organizacijam, da odpravijo podjetniški profit, bo to neprecenljiva zasluga za človeško družbo. Boj med delavci in podjetniki, ki izgleda kakor boj med dvema vrstama dela, se bo v kratkem pokazal kot boj med poštenim delom in zoprnim brezdeljem. Mir med obojema je nemogoč, dokler delo ne izvojuje zmage. Današnji položaj je tak:

Po vsej deželi se bije resen boj med delom in kapitalom. Delavci so se združili po strokah, da dosežejo višje meze; njih delodajalci ključno zakonodajstvo na pomoč. V tem boju ne gre le za fizično vztrajnost, zato, kdo bo dalje vstrajal, temveč za argument, za razum. Morda delavci lahko prisilijo svoje gospodarje, da ugodne njih zahtevam; vsakako pa morajo preprečiti obnovo o pravičnosti svojih zahtev. Časopisje ima dandanes velikanski vpliv v javnih rečeh; ampak največji in najvplivnejši del časopisja se je postavil na stran kapitalistov. Vdvo temu morajo poiskati delavci svojo pot do zakonodajstva po časopisju in javnem mnenju. Morda lahko oplase svoje gospodarje, pomoč pa morejo doseči le z apelom na razum. Glavni namen moje polemike je, da sem zbral nekaj argumentov v prilog delu in zoper kapital! Po mojem mnenju je nesreča za delavce, da smo obdani vsenavkolo od narodov, ki se nahajajo v neugodnejšem političnem položaju od nas in ki delo se slabše plačujejo kakor pri nas. Še večja je nesreča za delavce, da so tlačanskega in suženjskega rodu. Prejšnje čase je obstajal sistem osebnega suženjstva in tlačanstva in sedanji delavki od tripi se pod hlapčevstvom svojih predsednikov. Vsled tega nismo naših zahtev nikoli presojali s stališča pravičnosti. Zakorodajalec in kapitalist primerjata naše meze zmerom z mezdami drugih delavcev in namesto da bi zahajala iz tega, kaj proizvedrmo — to je po mojem mnenju edina merilo za naše meze — nas zmerjajo z nevelježniki in lakomniki, če hočemo več kot tlačan nekdanjih časov ali pa gladi izročen suženj dandanašnjih!"

Dasi ni pregledal družabnih pogovov z bistrostjo Karla Marxa je Hodgkin prvi jasno in razločno zahteval odpravo kapitalističnega dobička, ker je v nasprotju ne le z delavskimi, temveč z interesi gospodarstva sploh. Prelastitev kapitalističnega dobička iz rok posrednih posestnikov v roke delavske družbe je naloga delavskih organizacij. Zato so vazve in potrebni:

Tako je skoro pred sto leti pisal predbojevnik angleškega delavstva. In vendar, koliko delavcev se danes počne nič slišati, nič vedeti o tem. Še danes se raje pehajo na strani izkoriščevalcev, namesto, da bi se pridružili bojnini četam zoper izkoriščanje. Kdaj spregledajo slepci, kdaj jim kapitalistični bliž zadostno ustrojijo kožo, da bodo siti nevredega suženjstva?

Z ljudskimi solami in pa z javnimi dobrodelnimi napravami, ki jih marsikateri kraji tudi v najprimitivnejši obliki pogrešajo. Sedaj se rezerve, ki jih je nakučila pametna finančna politika v zadnjih letih, zapravljuje in stroški za vojsko in mornarico se bodo v bodoče pač še podvojili, potrojili. Da bi se izmetani denar v novih kolonijah obrestoval, na to pač danes nihče več resno ne misli. Samo najmanjši vidijo tam doli še zlato deželo, katere neizmerni zakladi se bodo stekali v Italijo. Pohod v Tripolis pomeni za Italijo finančen polom — na škodo italijanskega ljudstva. Kaj bi se bilo za eno milijardo dalo napraviti za gospodarski razvoj države.

Moč nemške socialne demokracije.

Devetstoinosedese(tisoč) članov šteje socialna demokracija v Nemčiji v svoji politični organizaciji, skoro milijon nemških delavcev in delavk tvori trdno jedro, okrog katerega se ob volitvah zbirajo ogromne množice socialno demokratičnih volilcev. 4 en četrt milijona socialno demokratičnih volilcev in od teh 970.000 organiziranih socialnih demokratov — skoro četrtina volilcev je v trdno sklenjenih vrstah, ki ne korakajo le od časa do časa, le ob volitvah in ki so stalna vojska socializma zoper kapitalistično družbo! To je armada, ki nekaj pomeni in ki tlači pogum vsem obrekovalcem. Klevetnikom in sovražnikom socialne demokracije. Zoper stranko je ni pomoči, ki šteje milijon delavskih bojevnikov, kateri plačujejo redno svoje prispevke za profikapitalistični boj, kateri plačujejo težko, ampak z navdušenjem in ki prinašajo poleg denarnih žrtev tudi ogromno agitacijsko dela svoji stranki.

Četrtina socialno demokratičnih volilcev je politično organiziranih. Ampak tudi v razmerju s strokovno organiziranimi delavci je številka lepa in zadovoljliva. 2.421.000 članov štejejo strokovne zveze v Nemčiji in skoro polovica strokovnjakov je v politično organizaciji! Članstvo pri strokovni in politični organizaciji zahteva večjo finančno žrtv in večje žrtvovanje časa in dela v obeh in za obe organizaciji. Ampak vtisk teh števk je temu silnejši, če se spomnimo, da se ne vzdržena množice. Po porazu ali pa po zmazi vedno in v čez danje hitreje se pridružujejo nemški delavci svojim bojnimi organizacijam. Poraz pri državnoborski volitvi l. 1907... ko je s farji in s šlaho združena purgarija pabrala polovico socialno demokratičnih mandatov, je pomnožilo število politično organiziranih delavcev za 38 odstotkov! Zmago-

slavne volitve v l. 1912, niso uspevale naših sodrugov. Od 836.562 l. 1911 je poskočilo število politično organiziranih na 970.112 t. j. za 16 odstotkov! V poslednjih šestih letih je stranska organizacija narasla od 284.000 na 970.000 članov. Posamezni volilci okrajji štejejo nad 20.000 politično organiziranih članov: Norimberk 20.118, Berlin IV, 25.267, Berlin VI, 31.408, Lipsko-okolica 32.219, Telov-Beskov 32.885 in Hamburg IV, 42.332 članov! To so napredki, ki je zmaga v njih!

Ampak tudi pogled na socialno demokratično časopisje zadošča, da spoznamo, kako daleč so nemški delavci pred nami in pred vsimi ostalimi narodi! Berlinski "Vorwärts" sam ima stoimpetin-šestdesettisoč naročnikov v naslednjem letu je napredoval zoper za 8000 odjemalcev! 8000 v enem letu prirastka. Izborna urejevalni satirni list "Der wahre Jakob" ima 380.000 naročnikov, ženska "Gleichheit" 107.000 naročnikov, znanstvena revija "Die Neue Zeit" 103.000 naročnikov. In potem še 85 socialno demokratičnih dnevnikov! Vse socialistno-demokratično delavske časopisje v Nemčiji štejejo nič manj nego 1.478.042 naročnikov — za 171.577 več nego v minulem letu! 9milijonov mark naročnice in 7 milijonov mark za oglase je sprejel delavske časopisje — to so vsote, ki dovoljujejo časopisom, da v naj večji meri vstrajajo vsem potrebiti in koristni željam svojih čitateljev, in se ostaja denar za strankine namene, za pridobivanje in izobraževanje indiforentnih mas.

O sili kulturni sili nemškega delavstva pričuje ogromne naklade brosur in knjig, ki jih je v naslednjem letu izdala stranska knjigarna "Vorwärts". Na milijone brosur in letakov raširja in raznaša politična in socialna spoznanja, in pa tudi vednost iz vseh panog človeškega znanja.

Slovenskim sodrugom.

Ponatis iz "Zarje"

Potrebno bi bilo, da se napiše zgodovina delavskega gibanja na Slovenskem, da se pojasnijo, kdaj in kakaj ter kako so se prvi slovenski proletari začeli zavedati svojega razrednega delavskega položaja. Zato prosimo vse sodruge, ki bi vedeli o teh začetkih kaj več, naj napišejo to ter pošljejo napisano sodrugu Antonu Kristanu, Spodnja Šiška pri Ljubljani. Istotako naj tisti, ki imajo v svoji posesti kak iztis sledenih časopisov: "Ljudski glas" (Ljubljana), "Delavski list" (Trst), iz leta 1880, dalje "Zorja" (Trst), "Delavec", "Svobod-

da" (1894 do 1897), "Zarja" (Ljubljana 1897), "Lanč" (Celje), "Svobodni Glasovi" — pošljejo, kar imajo. Založba "Zarje" jim povrne eventualne stroške oziroma po vporabi tudi liste. Zlasti prosimo rudarje v Idriji, Zagorju, v Trbovljah, Hrastniku, železničarje, strojarje, peke, stavejške krojače v Ljubljani, sodruge v Ameriki — sploh vse tiste, ki so okrog 1890—1895 delovali v stranki, naj opišejo svoje spomine in pregledajo svoje ormarje... Tudi razsodbe tistih let so dobrodošle, prav tako prepovedi shodov, sploh vse, kar se tiče gibanja delavstva.

Založba "Zarje" v Ljubljani.

Vabilo in poziv!

Roiakom v Chicagi in okolici:

Dne 3. novembra t. l. ob 2. uri popol.

se vrši velik javen ljudski shod

v veliki Hoerber's Hall-i, na Blue Island Ave., in 21 st. Pl.

blizu 22. ceste in Ashland Ave., Chicago, Ill.

Na shodu bo govoril znameniti govornik in predavatelj

ETBIN KRISTAN
IZ LJUBLJANE.

Ker je Rev. ANTON SOJAR iz Chicage, Ill., v št. 43 "Amer. Slovenca" pozval Etbina Kristana "na dvoboj z uma svitlim mečem", jemlje ta poziv slov. sekcija Jugosl. soc. zveze na znanje in mu na ta dan v navedenih prostorih zagotavlja popolno svobodo govora, v katerem lahko zastopa svoja načela. Upamo, da se Rev. ANTON SOJAR iz Chicage zanesljivo odzove tej priliki.

VSTOPNINA PROSTA.

Odbor slov. sekcije J. S. Z. Chicage, Ill.